

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

I Bind. 1866—67.

UDGIVET

AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT HOS O. OLUFSEN.

Indskrifter paa gamle Huse i Aalborg.

Af D. H. Wulff.

(Træsnittet-skaaret af Toldassistent J. F. Topp i Aalborg.)

I Slutningen af det 16de og Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, fra hvilken Tid de fleste af de gamle Egebindingsværkshuse skrive sig, hvoraf der endnu findes endel tilbage, især i de Byer, der nogenlunde have bevaret deres hele gammeldags Præg, f. E. Aalborg, var det Skik at pryde de nyopførte Huse med kortere eller længere Indskrifter, mest Bibelsprog eller paa anden Maade af gudeligt Indhold, som vare udskaarne med ophøjet Skrift paa Egetræs Bjælker, Dørkarme, Portrammer o. lign. Paa Grund af Stoffets Haardførhed er der bevaret ikke saa faa af disse Indskrifter; men deres Antal aftager dog Aar for Aar, dels paa Grund af Ildebrande, dels fordi de brøstfældige Huse efterhaanden maa vige for ny og mere hensigtsmæssige, og det kan forudses, at den Tid maaske vil være nær, da de alle ville være forsvundne. For at bevare Mindet om dem er det, at vi her meddele det væsentligste af, hvad der af saadanne endnu findes i Aalborg.

Det vil af Indskrifterne selv tilstrækkelig fremgaa, at Indholdet er gudeligt, hvilket ogsaa var Tilfældet andre Steder (se f. E. Fyhn: Efterretninger om Kjøbstaden Kolding S. 8 Anm. 1), hvoraf man kunde ledes til at uddrage gunstige Slutninger om hine gamle Tidens Gudfrygtighed; men vi tør ikke tilbageholde den Tanke, at Øjet dengang som nu

ved idelig at glide hen derover maatte sløves for Indtrykkene, og at derfor den hele Skik minder noget om farisæisk Hykleri.

Indskrifterne ere for det meste skaarne enten med latinske Uncialer eller den saakaldte gotthiske Minuskel og forsynede med Aarstal, Bygherrernes fulde Navn eller Forbogstaver og Bomærke og undertiden, hvor de udgjøre en Del af en Dørkarm eller Portindfatning, større billedlige Fremstillinger, hvorpaa nedenfor leveres et Exempel. Af betydeligere Udskæringer kunne vi ogsaa nævne den, som fandtes paa Kjøbmand Stillings Gaard paa Kirketorvet i Randers, der brændte for et Par Aar siden, og hvoraf der er en Afbildning paa Grundplanen af Randers i Traps Beskrivelse af Danmark.

De i Aalborg bevarede Indskrifter ere følgende, hvorved vi dog ikke ville nægte, at der kan findes en og anden inde i Gaardene, som vi ikke ere blevne opmærksomme paa; til lige skulle vi bemærke, at de bevarede i Regelen ikke længere findes paa de Steder, hvor de oprindelig vare anbragte, men at ved de ældre Huses Nedrivning mange udskaarne Bjælker ere blevne reddede for at anvendes, hvor de tilfældig kunde passe ind i det ny.

1.

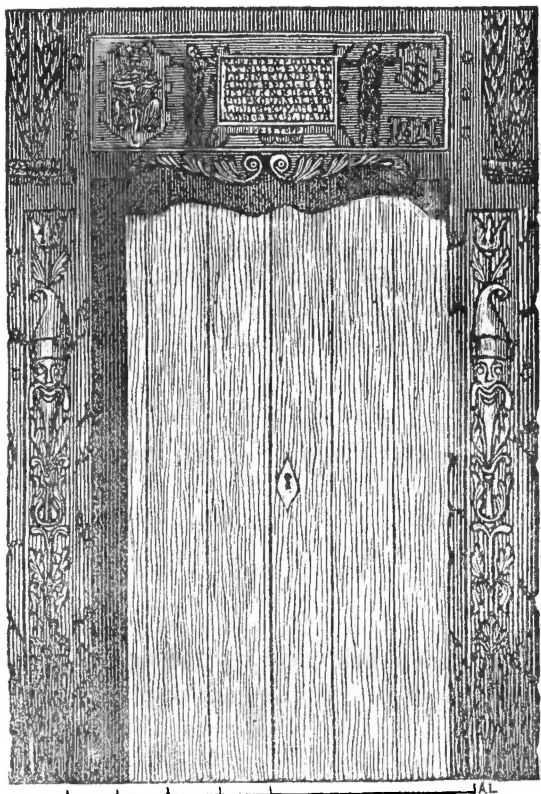
I Huset Nr. 237 paa Hjørnet af Bispensgade og „Klosterjordet“, der nu tilhører Urmager Lassen, findes paa den Side, der vender ud mod Klosterjordet, en lille Tværbjælke med følgende Indskrift:

HP A. L. V. E. S. I. G. H. ANNO HP
 DOMINI. 1569. BLEF. DIT. HVS. B.

2.

Omkring den østligste Dør i Huset Nr. 462 paa den nordre Side af det lille Stræde, der fra Brødregyde løber ned mod Gammel Torv, findes en større Karm, hvis øverste Parti, der er udskaaet med endel Flid og Kunst, fremstiller en aflang Firkant, som bærer en længere Indskrift og holdes af to Vildmænd. Af disse holder den højre desuden et Skjold, hvori ses Gudfader siddende paa en Trone med den korsfæstede Kristus i Skjødets, og den venstre et Skjold med et Bomærke, hvorunder igjen paa en mindre Plade

læses Aarstallet 1571, saaledes som nedenstaaende Afbildning udviser.

Paa Pladen i Midten er anbragt følgende Indskrift:
 DEN HELLIGE TREFOLDIGHED TIL ERE
 DETTE HVS BØGGED MONE VERE
 GVD VNDE OS HER VDI VERDEN AT BØGE SA
 AT VI EFTER DENE DØD KVNDE HEMERIGES
 GLEDE FA.

Indskriften er fortløbende og ikke inddelt i Linier efter Verset, rimeligvis for Pladsens Skyld. Det vedføjede Bomærke tilhørte Raadmand, senere Borgemester Povl Pop af en i det 16de og 17de Aarhundrede i Aalborg meget udbredt Familie, efter hvilken to Gader, Karen og Maren Poppes Gyder, endnu bære Navn, og er det samme, som findes paa den smukt udskaarne Prædikestol i Frue Kirke, der er skænket Kirken 1581 af denne samme Povl Pop.

3.

I Gjæstgivergaarden Dania Nr. 246 i Bispensgade findes paa den vestlige Ydermur af den Sidefløj, der vender ud imod Kjøbmand H. Sødrings Enkes Gaard Nr. 247, en Bjælke, der nu er anbragt lodret i Stedet for dens oprindelige vandrette Stilling, og som bærer en tildels uforstaaelig Indskrift, hvor desuden Begyndelsen af de 3 øverste Linier mangler. Den lyder saaledes:

. DI. IN. DER. NODT. DE. N
 ES. IAKOB. BESKVTTE. DI.
 NDE. DI. HVLPE. VAM. HILLIG
 DOM, VNNDE. STERKE. DI. VT
 SION. GODT. BE. VAR. DIT. HVS. 1579.

4.

Over Porten paa Huset Nr. 51 paa Vestergade, der tilhører Handskemager Floridong, er en Indskrift paa 2 Linier, af hvilken imidlertid kun kan læses:

I Jesu Naffen Dette Hus opbige
 1583

5.

Ved Vesteraa findes ligeledes over Porten paa Huset Nr. 131 en næsten helt udvisket Indskrift, hvoraf dog kan læses Aarstallet 1598.

6.

I Gaarden Nr. 464 Litr. A ved Østeraa, der tilhører Prokurator Nissen, er der paa søndre Side, som vender ud imod det nordre af de 2 Stræder, der forbinde Brødregade med Østeraagade, paa 4 Steder anbragt Tværbjælker med Indskrifter, hvoraf de tre ere skaarne med gothisk Minuskel, den fjerde med Uncialer. De lyde saaledes:

- 1) Der. Som. End. Mit. Liff. Oc. Sjel. Vansmectes.
 saa. est. du. doc. Gud. Altid. mit. Hjertes.
 Trøst. oc. Min. del. Psal. Anno 1601. Knud Seffrensen.
- 2) Lønnlige. Sorrige. Er. Jo. Stuur. plaffve.
 En. Erlige. Roelighed. Er. Guds. Gaffve.
- 3) Huad. Gud. Och. Løcken. Will. Dig. Til. føje.
 Tak. Der. For. Gud. Och. Lad. Dig. Nøye.
- 4) HVAD HELLDER DV GAAR VD HELLDER IEND
 HAFV GVD I HOV HIERTE OC SIEND. 1608.

SC

AHD

Den sidste Indskrift er ikke afdelt i Verslinier, men har forskjellige Bomærker under hvert Navns Forbogstaver.

7.

Midt paa den nyopførte grundmurede Forside af Stedet Nr. 323 i Brandstrupgade, der tilhører Mursvend Lassen, er indmuret en aflang Bjælke, som bærer følgende, med særdeles skarpe og nette Uncialer udskaarne Indskrift:

HAABE. PAA. HERREN. OC. GIØR. GAAT. BLIFF. I.
LANDET.

OC. NERRE. DIG. REDELIGE. FOR. LØST. DIG. I.
HERREN. HAND.

SKAL. GIFFVE. DIG. HVAD. DIT. HIERTE. BEGERER.
XXXVII. PSAL.

Til højre for Indskriften er Bogstaverne PP med Bomærke og Tallet 16, til venstre AID og derunder IHS og Tallet 11. Tallene betyde 1611.

8.

Over to Portindgange ved Siden af hinanden ud til Gaardspladsen i den store Gaard Nr. 232 ved Østeraa, der nu tilhører Haandværkerforeningen, findes følgende Indskrifter med gothisk Minuskel:

1) Gud. Werre. Mig. Naadig. Werre. Mig. Naadig. Thi. Min. Siæll. Forlader. Sig. Paa. dig. oc. Jeg. Haffuer. Tilfluct. Under. Dine. Vinges. Skygge. Ind. Til. den. Vlycke. gaar. Foroffuer. Ps. 57.

2) Wdden. Herren. Bøgger. Husset. da. Arbeidde. De. Forgefvis. Som. Bøgge. derpaa. Vden. Herren. Bevarer. Staden. Daa. Voge. Vecterne. forgefuis. Psal. 127.

9.

Paa en Sten, der er indmuret over det nederste Vindue til Venstre paa Forsiden af Kjøbmand A. G. Nissens Gaard Nr. 196 paa Gammel Torv, „Kong Hans's Gaard“, som den kaldes, fordi et forresten ikke urimeligt Sagn melder, at Kong Hans er død her, læses følgende Indskrift:

Thusind Sex hunder Thresinstiv oc Threy

Den XI Augusti O Schræchliger Ey!

Da Offuer oc Om mig Ilden Brende

Min Gud Fordærffuelen Dog Affuende.

Derfor Hannem Altid Bør at Være

Lof oc Wiisdom, Thach, Priisz, Krafft oc ære.

Som Indskriften antyder, blev Aalborg d. 11te Avgust 1663, saa fortæles i „Jydske Efterr.“ 1768 S. 221, hjemstøgt af en „farlig Ildebrand ved Budolfi Kirke, da og Taarnet paa bemeldte Kirke skal være afbrændt, og til Erindring om denne farlige Ildebrand, der opkom hos en Bager i den Gaard, hvor Kjøb- og Handelsmand Sr. Børge Christian Lemmich nu bor, læses endnu i et Kammer udi den Gaard, som nu bebos af Konrektor Gottschalck, paa en Trætavle til Amindelse om Guds besynderlige Varetægt over samme Sted følgende Opskrift: Hvor nær var jeg ved Faren oc undkom dog, jeg var kommen paa det yderste oc nærmeste derved oc falt dog icke derudi Ao 1663 d. 11te Avgust. (Dette Hus har Hr. Ludvig Munk, der var gift med Fru Edel Marsvin, som ejede og byggede Nørlund, ladet opbygge af Grundmur til et Logis for dem, naar de kom til Byen. Deres Vaaben og Navne staa endnu over Døren i en Sten udhugne.*) Der fortæles tillige, at den Kjøbmand, som der da boede, hvis Navn skal have været Weidemand, da han saa sit eget Hus og Hjem af Ilden omringet og allerede i den vestre Ende antændt, tog sin Alen og Vægt og dermed gik ud paa Torvet og sagde: „Har jeg med Vægt og Maal forurettet nogen Mand, saa fortære Ilden og mit Hus; men har jeg derimod gjort Ret og Skjel, saa bevare Gud og mit Hus fra Ildebranden!“ Dette skete ham og, som han troede.“

Udenfor samme Gaard findes to store Stene, der nu ere fredede Mindesmærker, og som bære følgende paa Kirkeklokker meget almindelige Indskrift i Munkeskrift:

1) O REX GLORE XPE VENI CUM PACE

2) ANNO MV^CXXI IHS MARIA ANNA

o: O, du Ærens Drot, Christus, kom med Fred.

Aar 1521. Jesus Maria Anna.

Hvorfra disse Stene skrive sig, og hvorledes eller hvor naar de ere komne paa denne Plads, derom vides intet.

*) Da Gaarden, Nr. 194 paa Gammel Torv, atter brændte anden Juledags Nat 1854, blev denne Sten reddet og anbragt paa den indvendige Side af den nyopførte Gaard, hvor den endnu findes. Det er altsaa denne Gaard, Ellen Marsviin ejede, og ikke, som Trap anfører, en anden Grundmursbygning fra 1616 ved Østeraa.